

Posle 1959. godine napisan je niz pesama — »Sećanje«, »Panj«, koje ne mogu biti nazvane drugačije nego »postkolim-ske«. To su stihovi na kolimska pitanja, koja je postavila Koli-ma, ali koja iz raznih razloga svojevremeno — makar i u Kali-njinskoj oblasti nisu dobila odgovor. Ovamo pripada pesma »Očnjak«, »Gorski vodopad«.

Istovremeno se pišu i stihovi koji izražavaju moje nove utis-ke — »Proleće u Moskvi«, »Golubovi«, mnogobrojni mos-kovski stihovi, koji su ušli u zbirku »Šumor lišća« — u njoj je najviše moskovskog.

Stihovi svakog pesnika su pesnički dnevnik, dnevnik nje-gove duše.

Pri utvrđivanju tačne hronologije svake moje pesme čitao-ca čeka, čini mi se, ubedljiva slika sveta.

U to vreme napisane su neke za mene važne pesme opšteg plana, moje shvatanje prirode jako se razlikuje od Pasternako-vog, Fetovog, Tjutčevljevog. Prepačeno shvatanje prirode.

U nizu pesama raspravljaju se pitanja umetnosti. Za mene su te pesme — izraz moje formule veze života i umetnosti. . .

Napisano je nekoliko pesama potpuno urbane vrste:

»Direktnim gadanjem«, »Garibaldi u Londonu«. Ali takvih pesama je malo.

Smatram da je moje mesto u ruskoj poeziji, u ruskom živo-tu XX veka moj odnos prema prirodi, moje shvatanje prirode.

Zašto tražiti zveri opasne,
Koje urlaju iz tame purpurne,
Kad ih firme divne
Pokazuju ljupke i mirne.

Pokušao sam da prevedem glas prirode koja stvara — vet-ra, kamena, reke — za samog sebe, a ne za čoveka.

Odavno mi je bilo jasno da kamen ima svoj jezik — ne u tjtučevskom shvatanju tog pitanja, da nema puškinske »ravno-dušne prirode«, da je priroda u večnosti boga ili protiv čoveka, ili za čoveka — ili sama za sebe.

Ne delim Pasternakovo mišljenje o vraćanju Puškinu, rimi za oči.

Smatam da je moje drugo osnovno načelo stihova: »Stiho-vi su sudbina«. Čak i kad ne bi bilo pronalazaka, novog pogle-da na prirodu, moj pesnički dnevnik bi morao dati krvavo lti-vo.

Bez čiste krvi nema pesama, bez sudbine, bez male trage-dije.

Samo velika iskrenost, veliko davanje, kap čiste krvi mogu roditi pesmu.

Sposobnost za poznavanje spoljašnjeg sveta, koju je moj recenzent G. G. Krasuhin nazvao antropomorfizmom, meni ne izgleda kao potpuna odrednica.

Antropomorfist je svaki pesnik. To je element pesničkog stvaralaštva. Moja definicija je mnogo složenija — ona objedi-



zapisi o stihovima

varlam šalamov

XXX

vadim rabinović

Naravno, sve vreme mislim, da moji stihovi ne bi bili nalik na bilo čije.

Valja shvatiti da veliki pesnici ne otkrivaju nikakve puteve. Naprotiv. Po tim putevima, po kojima su prolazili veliki pesnici, više se ne sme ići. Evo pesnikovi tragovi po kojima se ne sme ići — a nazivaju se pesnička intonacija. Ovo se odnosi i na prozu.

Dok ne nađeš novo — čuti.

Poezija je beskonačna. U umetnosti ima mesta za sve i nije potrebno gurati se i boriti se.

Da li se pesma rada iz slike? Da, rada se. Ali ovo uopšte nije jedini put radanja pesme.

Važno je da slika bude neknjiževna. Stihovi se ne radaju iz stihova, makar koliko učio. Stihovi se radaju iz života. Mora se učiti zato da se ne bi ponovio tuđi put, da se ne uništi sveže, važno opažanje banalnim jezikom, ili — što je još gore — tuđim jezikom.

Poezija je težak posao. Ipak, ona ima takva svojstva kakva nema ni jedna druga umetnost. Nema ni proza. Kad god poredim poeziju sa prozom uvek se setim Pasternakovih stihova i »Spektorskog«.

Zašto piju? Za četiri vladarke,
Za boju njihovih očiju, za susrete u mesoje-de,

Za to da se prozaisti pretvore u pesnike
Za to da pesnik među polubogove pređe.

Sa ruskog:
Aleksandar Badnjarević



Varlamu Šalamovu

*Hoću li pronaći poreklo stvari?
Izvori su tama i nejasnoća.
Ipak je postala od luča iveri
I sijalica od hiljadu sveća.*

*Sijalica od hiljadu sveća. . .
Dospeću sve do same srži:
Kroz ledene zadimljene noći
U čadavoj izbi u košulji od lana
Ne spava jedna prababa moja,
Nagnuta nad običnom kudeljom,
I slepi nad tužnim vezom
Zaboravljena, zaboravljena.*

*Zakuplja me prošlost davna,
Izlaze skriveni uzroci
Visokog svetla jurećeg dana,
U vrelini su se krili zraci.*

Sa ruskog: Aleksandar Badnjarević

Dugotrajnost višegodišnjeg opštenja s prirodom nasamo — ne u svojstvu botaničara — daje moju formulu o poeziji. Gledajući na sebe kao na instrument spoznavanja sveta, kao na najsavršeniji među savršenim aparatima, proživeo sam svoj život, u potpunosti verujući ličnom osećaju, samo kad bi taj osećaj u potpunosti zahvatio čitavo biće. Bilo šta da se u tom trenutku kaže — ne bi bila greška.

Tako se pišu moji stihovi — uvek višesmisleni, alegorični — a istovremeno i napunjeni bezuslovnom i tačnom, niotkog drugog primećenom realnošću iz beskonačnog sveta, koji još nije spoznan, nije otkriven, koji niko još nije osenio.

O pštenje s prirodom dovelo me je do zaključka da u ljudskim delima nema ničeg što priroda ne bi mogla ponoviti, što već ne postoji u prirodi. Spinoza u »Etici« prirodu deli na stvorenu prirodu i prirodu koja stvara.

Tvrdim da je pojam »priroda koja stvara« tuđ pejsažnim stihovima Pasternaka i Feta.

Pitanje o »prirodi koja stvara« uvek je interesovalo filozofe. Pesnike — takode. U mih. Kuzmina, u zbirku »Pastrmka koja razbija led« čak je uključena pesma »Priroda koja stvara i stvorena priroda«. Ali Kuzmin, čovek iz grada, u svojstvu primera »stvarne prirode« nalazi samo firme na ulicama.

njuje shvatanje prirode i sudbine. Univerzalnost te definicije dokazao je moj rad na pesmi »Kristal«. Ovo je jedna od mojih programskih pesama.

U tom pesničkom dnevniku koji vodim — on se sastoji od svih mojih stihova — fiksira se možda, najsuštinskija strana mog postojanja, s plašljivim zagledanjem u budućnost, nesigurnim ili sigurnim — to je u pesničkom smislu isto — predskazivanjem, pogadanjem budućnosti.

Jedna od pesničkih istina, koju sam našao — to je opažanje da u svetu nema takvih pojava fizičkog, duhovnog, društvenog, moralnog sveta, koje ne bi mogle biti izražene stihovima.

Stihovi su sveopšti jezik, jedinstveni imenitelj, na koji se bez ostatka dele sve pojave sveta. Bilo koja prirodna pojava može biti uključena u borbu ljudi.

Iza najboljih stihova uvek se nalazi alegorija, podtekst, višeznačnost smisla. Osećaj, raspoloženja, aluzija, polufraza, intonacija — sve je to oblast stiha gde se raspaljuju bitke za ljudske duše.



*Doslovni prevod (u Rusa vrsni filolozi prave doslovni prevod, a pesnici—prevodioci sačinjavaju konačnu verziju).

Sa ruskog:
Aleksandar Badnjarević